ECLI:LV:AT:2020:0313.A420121920.7.L
Lieta Nr. A420121920, SKA-908/2020
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
LĒMUMS
Rīgā 2020.gada 13.martā

Tiesa šādā sastāvā: senatori Andris Guļāns, Dzintra Amerika, Rudīte Vīduša

rakstveida procesā izskatīja /pers. A/ blakus sūdzību par Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2020.gada 9.janvāra lēmumu daļā, ar kuru nolemts atteikt pieņemt /pers. A/ pieteikumu daļā par Kuldīgas novada domes 2019.gada 28.novembra lēmuma (sēdes protokols Nr. 14, 85.punkts) atcelšanu, tā izdošanas procesā pieļautu procesuālu pārkāpumu konstatēšanu un ar to saistītā nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Kuldīgas novada dome 2019.gada 28.novembrī pieņēma lēmumu (sēdes protokols Nr. 14, 85.punkts), ar kuru atstāja negrozītus sākotnējos lēmumus par divu nekustamo īpašumu Kuldīgas novadā (turpmāk – Īpašumi) lietošanas mērķu maiņu.

Būdami neapmierināti ar domes pieņemto lēmumu, pieteicēji /pers. A/ un /pers. B/ vērsās administratīvajā tiesā ar pieteikumu.

[2] Ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2020.gada 9.janvāra lēmumu nolemts pieņemt /pers. B/ pieteikumu daļā un ierosināt administratīvo lietu.

Vienlaikus tiesnesis atteicies pieņemt /pers. A/ pieteikumu daļā, pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 191.panta pirmās daļas 8.punktu, jo pieteikumu iesniegusi tāda persona, kurai nav tiesību iesniegt pieteikumu. Tiesneša lēmums šajā daļā pamatots ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[2.1] Administratīvā procesa likuma 31.panta otrā daļa noteic, ka pieteikumu, izņemot likumā noteiktos gadījumus, var iesniegt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses ir aizskartas vai var tikt aizskartas.

Kā konsekventi tiek atzīts tiesu praksē, personas subjektīvajām tiesībām ir jāizriet no tiesību normām. Tas nozīmē, ka ir jābūt publisko tiesību normai, kas piešķir personai tiesības no valsts vai pašvaldības kaut ko prasīt.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2006.gada 20.jūnija noteikumu Nr. 496 „Nekustamā īpašuma lietošanas mērķu klasifikācija un nekustamā īpašuma lietošanas mērķu noteikšanas un maiņas kārtība" 18.punktu lietošanas mērķa noteikšanu vai maiņu šo noteikumu 16. vai 17.punktā minētajos gadījumos mēneša laikā ierosina nekustamā īpašuma īpašnieks vai, ja tāda nav, – tiesiskais valdītājs, valsts vai vietējās pašvaldības zemei – tās lietotājs vai, ja tāda nav, – nomnieks. Lietošanas mērķa noteikšanu vai maiņu var ierosināt arī valsts vai pašvaldības institūcija.

Tātad primāri, ja nekustamajam īpašumam ir īpašnieks, nekustamā īpašuma lietošanas mērķa maiņu var ierosināt tieši nekustamā īpašuma īpašnieks. Līdz ar to secīgi tieši īpašniekam ir tiesības iebilst arī pret to, ja lietošanas mērķa noteikšanu vai maiņu ierosina pašvaldība.

[2.2] Saskaņā ar Civillikuma 994.pantu par nekustama īpašuma īpašnieku atzīstams tikai tas, kas par tādu ierakstīts zemes grāmatās.

No ierakstiem zemesgrāmatā redzams, ka īpašumtiesības uz Īpašumiem zemesgrāmatā nostiprinātas /pers. B/, līdz ar to Īpašumi neatrodas pieteicēju kopīpašumā. Tas, ka pieteicēji ir laulāti, nenozīmē, ka /pers. A/ līdz ar laulības noslēgšanu iegūst īpašumtiesības uz Īpašumiem un tiesības, ko īpašniekam piešķir normatīvie akti. Laulāto kopīga manta un kopīpašums ir divi dažādi juridiski jēdzieni. Līdz ar to tikai /pers. B/ ir tiesības iebilst pret domes pieņemto lēmumu, savukārt /pers. A/ šādu subjektīvo tiesību nav.

Turklāt tas, ka Īpašumi ir laulāto kopīga manta, nav prezumējams no tā vien, ka Īpašumi iegūti laulības laikā, kā to norāda pieteicēji. Proti, kā nostiprināts judikatūrā, fakts, ka manta iegūta laulības kopdzīves laikā, pats par sevi nedod pamatu šo mantu uzskatīt par kopīgo mantu.

Šādā gadījumā ir jāņem vērā arī Civillikuma 93.pantā noteiktais, ka laulātais savu mantu vai savu daļu laulāto kopīgajā mantā var nodot pārvaldībā otram laulātajam, kam šī manta ar visiem līdzekļiem jāsargā un jāglabā. Ja laulāto kopīgais nekustamais īpašums ierakstīts zemesgrāmatā uz viena laulātā vārda, pieņemams, ka otrs laulātais savu daļu šajā īpašumā nodevis viņa pārvaldībā.

Līdz ar to par Īpašumu īpašnieci uzskatāma /pers. B/, kurai ir subjektīvās tiesības iebilst pret Īpašumu lietošanas mērķu maiņu.

[2.3] Apstāklis, ka dome ir izskatījusi /pers. A/ apstrīdēšanas iesniegumu daļā par sākotnējo lēmumu apstrīdēšanu, pats par sevi nedod tiesības /pers. A/ domes pieņemto lēmumu pārsūdzēt tiesā. Primārais pamats, vēršoties tiesā, ir personas subjektīvo tiesību esība, nevis iespējama paļāvība uz lēmuma pārsūdzības iespējamību.

[3] Par Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumu daļā, ar kuru atteikts pieņemt /pers. A/ pieteikumu daļā, /pers. A/ iesniedza blakus sūdzību, kuru vienlaikus ir parakstījusi arī /pers. B/. Sūdzība pamatota ar turpmāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Nav strīda, ka zemesgrāmatā kā Īpašumu īpašniece ir ierakstīta /pers. B/. Starp pieteicējiem pastāv laulāto likumiskās mantiskās attiecības. Īpašumi ir abu pieteicēju kā laulāto personu kopīga manta, kuru abi laulātie iegādājās investīciju nolūkā laulības laikā par kopīgiem laulāto naudas līdzekļiem kopīgi (ar abu laulāto līdzekļiem un ar otra laulātā darbības palīdzību Civillikuma 89.panta otrās daļas izpratnē), kārtojot ne tikai ar pirkuma darījumu saistītās formalitātes, tostarp abpusēji saskaņojot kopīgas mantas nosaukumus, ierakstīšanu zemesgrāmatā ar abu laulāto rakstisku piekrišanu, bet arī kopīgi veicot turpmāko šīs mantas uzturēšanu un apsaimniekošanu.

[3.2] Lai arī atbilstoši Civillikuma 93.pantam, ja laulāto kopīgais nekustamais īpašums ierakstīts zemesgrāmatā uz viena laulātā vārda, pieņemams, ka otrs laulātais savu daļu šajā īpašumā nodevis viņa pārvaldībā, tomēr Civillikuma 94.panta trešā daļa noteic – lai laulātais ar viņa pārvaldībā esošajām otra laulātā mantiskajām vērtībām varētu rīkoties tā, ka viņa rīcība pārsniegtu parastās pārvaldības robežās, viņam jāizprasa otra laulātā piekrišana. Šādu piekrišanu (/pers. B/ rīkoties ar /pers. A/ mantu ārkārtas situācijā, kad pašvaldības lēmums aizskar un būtiski samazina abu laulāto kopmantas vērtību) /pers. A/ nav devis, kā arī /pers. B/ nav izteikusi gribu uzņemties tādas saistības – vienpersoniski rīkoties ar kopīgo mantu.

[3.3] Domes pieņemtais lēmums abiem pieteicējiem radīja nevis nemantisku, kā to kļūdaini secinājis tiesnesis, bet gan būtisku mantisku kaitējumu, jo desmitkārtīgi samazināja abiem pieteicējiem piederošās kopīgās mantas vērtību, tādējādi tieši skarot abus laulātos. Līdz ar to (ievērojot arī tiesas spriedumā, kas stājies likumīgā spēkā civillietā Nr. C31226715, atzīto) abiem laulātajiem ir tiesības pārsūdzēt domes lēmumu. Apstāklis, ka nekustamais īpašums zemesgrāmatā ierakstīts tikai uz /pers. B/ vārda, neliedz abiem laulātajiem celt tiesā prasību. Turklāt /pers. B/ nav tiesību to darīt vienpersoniski, jo tādu pilnvarojumu /pers. A/ viņai nav devis, kā arī pati /pers. B/ nav izteikusi gribu uzņemties slogu vienpersoniski celt tiesā prasību, jo tāda bija galvenokārt /pers. A/ vēlme – atjaunot ar domes lēmumu mākslīgi būtiski samazināto kopīgās mantas vērtību. Faktiski, ja /pers. B/ vienpersoniski celtu prasību tiesā, kas skar abu laulāto kopīgo mantu, /pers. A/ būtu subjektīvas tiesības minēto /pers. B/ vienpersonisko rīcību apstrīdēt tiesā kā rīcību bez otra mantas īpašnieka piekrišanas Civillikuma 1068.panta izpratnē.

[3.4] Nekustamas lietas piederības prezumpcija (Civillikuma 994.pants) ir relatīva, jo šo pieņēmumu var apgāzt prasības kārtībā, pierādot, ka īpašuma tiesības nostiprinājums zemesgrāmatā pilnībā vai daļēji neatbilst patiesajam tiesiskajam stāvoklim. Turklāt pierādīšanas pienākums ir vienīgi tam laulātajam, kurš prasības kārtībā apstrīd otra laulātā īpašuma tiesības nostiprinājuma pareizību. Atbilstoši Civillikuma 109.pantam to, kādas daļas manta pieder katram laulātam, ir šo laulāto savstarpējo mantisko attiecību jautājums.

[3.5] Izskatāmajā gadījumā, kad neviens no laulātajiem ne tikai nav pierādījis sava ieguldījuma konkrētu apmēru, bet gan abi laulātie kopīgi apgalvo, ka manta ir kopīga, ir uzskatāms, ka šī manta /pers. B/ un /pers. A/ pieder līdzīgās daļās Civillikuma 89.panta otrajā daļā nostiprinātās laulāto kopīgās mantas vienlīdzīga sadalījuma prezumpcijas izpratnē. Tādējādi abiem laulātajiem ir tiesības celt tiesā prasību.

[4] Senātā saņemts arī /pers. A/ un /pers. B/ kopīgi parakstīts iesniegums (nosaukts kā pieteikums Nr. 19/02/2020), kurā norādīts turpmāk minētais.

[4.1] Ņemot vērā Senāta 2020.gada 6.februāra paziņojumu par blakus sūdzības izskatīšanu, kas adresēts tikai /pers. A/, bet /pers. B/ nosūtīts tikai „informācijai", ir pamats secināt, ka sūdzības lieta jau ir izlemta pirms tās izskatīšanas pēc būtības, proti, tiesas sastāvs neuzskata /pers. B/ par pilntiesīgu pieteicēju sūdzības lietā. Viņuprāt, ir pamats uzskatīt /pers. B/ par atbilstošu pieteicējas un vismaz trešās personas statusam, kuras tiesības un tiesiskās intereses ierobežo ne tikai pārsūdzētais domes lēmums, bet arī tieši skar visu instanču tiesu nolēmumi, tostarp blakus sūdzības izskatīšana. Gadījumā, ja tiesa tiešām neatzīst /pers. B/ un/vai /pers. A/ aizskartās tiesības, viņi lūdz piešķirt /pers. B/ trešās personas statusu blakus sūdzības izskatīšanā lietā Nr. A420121920.

[4.2] Tāpat iesniegumā norādīts, ka 2020.gada 16.februārī /pers. A/ un /pers. B/ iesniedza Senātam kopīgi parakstītu iesniegumu ar lūgumu izskaidrot tos principus, pēc kuriem blakus sūdzība tika nodota izskatīšanai konkrētajam tiesas sastāvam. Nepiekrītot Senāta sniegtajai starpatbildei, ka šādai informācijai nav ietekmes uz lietas izskatīšanu, viņi norāda, ka iespējami prettiesiskā sūdzības sadalīšanas kārtība tiesā varētu būt pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes 92.pantā nostiprinātajām tiesībām uz taisnīgu tiesu, kas dotu nopietnu pamatu prasīt tiesas sastāvam noraidīt sevi no sūdzības izskatīšanas. Ņemot vērā nesaprotamo sūdzības lietas sadales kārtību, kas pirmšķietami ir pretrunā Augstākās tiesas priekšsēdētāja apstiprinātajam 2020.gada lietu sadales plānam un tādējādi nevar tikt uzskatīta par atbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 92.pantam, viņi lūdz katram senatoram izvērtēt „citu apstākļu, kas rada šaubas par tiesneša objektivitāti" iespējamo esību, tostarp apstākļus saistībā ar lietu sadales plānu, un pieņemt noraidījumu visam tiesas sastāvam.

Motīvu daļa

I

[5] Administratīvā procesa likuma 315.panta pirmā daļa noteic, ka šajā likumā noteiktajos gadījumos pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas lēmumu administratīvā procesa dalībnieks var pārsūdzēt atsevišķi no tiesas sprieduma, iesniedzot blakus sūdzību.

Senāts vērš uzmanību, ka minētajā tiesību normā noteiktās tiesības pārsūdzēt tiesas lēmumu, par to iesniedzot blakus sūdzību, pēc jēgas ir noteiktas tikai tam administratīvā procesa dalībniekam, kura tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais tiesas lēmums skar.

No lietas materiāliem izriet, ka blakus sūdzība ir iesniegta par tiesneša lēmumu tikai tajā daļā, ar kuru nolemts atteikt pieņemt /pers. A/ pieteikumu daļā. Līdz ar to secināms, ka subjektīvās tiesības pārsūdzēt tiesneša lēmumu minētajā daļā piemīt vienīgi /pers. A/ un nevis /pers. B/. Tādējādi par blakus sūdzības iesniedzēju ir atzīstams vienīgi /pers. A/ (sal. *Senāta 2012.gada 16.novembra lēmuma lietā Nr. SKA-911/2012 (A420424412) 14.punkts*).

Attiecīgi arī norādāms, ka konkrētajā gadījumā tikai /pers. A/, bet ne /pers. B/, piemīt subjektīvās tiesības pieteikt noraidījumu tiesnesim vai tiesas sastāvam sakarā ar /pers. A/ iesniegtās blakus sūdzības izskatīšanu.

[6] Administratīvā procesa likuma 28.panta pirmā daļa paredz, ka par trešo personu administratīvajā procesā var būt privātpersona, kuras tiesības vai tiesiskās intereses attiecīgais administratīvais akts var ierobežot vai kuru var skart tiesas spriedums lietā. Savukārt minētā panta trešā daļa noteic, ka pamatotu lūgumu par trešās personas pieaicināšanu var iesniegt persona, kura uzskata sevi par atbilstošu trešās personas statusam, vai administratīvā procesa dalībnieks. Tādējādi izskatāmajā gadījumā secināms, ka šādu lūgumu ir tiesīgs izteikt ne tikai /pers. A/ kā šī administratīvā procesa dalībnieks (pieteikuma iesniedzējs), bet arī pati /pers. B/, kura vēlas kļūt par trešo personu lietā.

Šajā sakarā jāņem vērā, ka ar Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2020.gada 9.janvāra lēmumu tika nolemts pieņemt /pers. B/ pieteikumu daļā un ierosināt administratīvo lietu Nr. A420121920. Tas nozīmē, ka /pers. B/ šajā administratīvajā procesā jau ir noteikts pieteicējas statuss. Senāts vērš uzmanību, ka viena un tā pati persona administratīvajā procesā nevar būt vienlaikus gan kā pieteicēja, gan kā trešā persona. Tāpēc, ievērojot minēto, /pers. A/ un /pers. B/ lūgums pieaicināt (pielaist) /pers. B/ kā trešo personu šajā lietā ir noraidāms.

[7] Administratīvā procesa likuma 117.panta pirmās daļas 4.punktā noteikts, ka tiesnesis nav tiesīgs piedalīties lietas izskatīšanā, ja viņš personiski tieši vai netieši ir ieinteresēts lietas iznākumā vai ir citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par viņa objektivitāti.

/pers. A/ ir apšaubījis lietu sadales kārtību, kāda tā ir bijusi izskatāmajā gadījumā, uzskatot, ka ir aizskartas viņa tiesības uz taisnīgu tiesu, tāpēc pieteicis noraidījumu visam tiesas sastāvam. Tomēr pieteiktajā noraidījumā nav skaidri identificēts, kādi konkrēti ir tie iemesli, kas rada šaubas par tiesnešu objektivitāti šīs lietas izskatīšanā. Lietu sadales kārtība pati par sevi nevar ietekmēt tiesnešu objektivitāti. Turklāt jāņem vērā, ka blakus sūdzības kārtībā tiek izskatīti tikai procesuālo tiesību jautājumi, nevis vērtēts attiecīgais pamatstrīds pēc būtības, līdz ar ko blakus sūdzību sadalē senatoru specializācija parasti netiek ņemta vērā. Izskatāmajā gadījumā nav konstatējams, ka būtu pārkāpti lietu sadales noteikumi.

Ievērojot minēto, Senāts atzīst, ka konkrētajā gadījumā nav konstatējams tiesību normā paredzētais noraidījuma pieteikšanas pamats – citi apstākļi, kas rada pamatotas šaubas par tiesneša objektivitāti. Tādēļ nav arī pamata pieņemt /pers. A/ pieteikto noraidījumu visam tiesas sastāvam.

II

[8] Blakus sūdzības tiesvedības ietvaros ir jāatbild uz jautājumu, vai rajona tiesas tiesnesis ir pareizi atzinis, ka subjektīvās tiesības iesniegt pieteikumu administratīvajā tiesā, pārsūdzot pašvaldības lēmumu, ar kuru mainīts tāda nekustamā īpašuma lietošanas mērķis, kas, kā apgalvo pieteicēji, ir laulāto kopīga manta, ir vienīgi tam laulātajam, uz kura vārda zemesgrāmatā ir reģistrēts nekustamais īpašums.

Administratīvā procesa likuma 286.panta trešā daļa noteic, ka gadījumā, kad tiesa, izskatot blakus sūdzību, atzīst, ka zemākās instances tiesas lēmumā ietvertais pamatojums ir pareizs un pilnībā pietiekams, tiesa par blakus sūdzību pieņemtā lēmuma motīvu daļā var norādīt, ka pievienojas zemākās instances tiesas nolēmuma motivācijai. Šādā gadījumā izvērstāks argumentu izklāsts nav nepieciešams.

Izvērtējot rajona tiesas tiesneša lēmumu pārsūdzētajā daļā un blakus sūdzības argumentus, Senāts atzīst, ka Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmumā ietvertie argumenti attiecībā uz pārsūdzēto daļu ir pilnībā pietiekami, tāpēc Senāts uzskata par iespējamu saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 286.panta trešo daļu pievienoties rajona tiesas tiesneša lēmuma motivācijai.

Vienlaikus norādāms, ka apstāklis, vai ar pieteikumu tiesā vērsies viens vai abi laulātie, nekādi neietekmē lietas izskatīšanas apjomu, proti, par lietošanas mērķi konkrētam nekustamajam īpašumam. Persona, kuras īpašuma tiesības reģistrētas zemesgrāmatā, pilnībā var īstenot tiesības pārbaudīt tiesā lēmumu par lietošanas mērķa noteikšanu neatkarīgi no tā, vai nekustamais īpašums būtībā ir abu laulāto kopīga manta. Tā kā tikai viens no laulātajiem zemesgrāmatā ir reģistrēts kā īpašnieks (un kopīgas mantas gadījumā atbilstoši Civillikuma 93.pantam pieņemams, ka tad viņš pārvalda arī otra laulātā īpašumu), tieši viņš var uzstāties tiesiskajās attiecībās, kas saistās ar šā īpašuma lietošanas mērķi, esošo vai pieļaujamo izmantošanu, un no tā izrietošām citām tiesiskajām sekām. Savukārt sūdzības iesniedzēja atsaukšanās uz Civillikuma 94.panta trešo daļu izskatāmajā gadījumā ir noraidāma, jo no lietas materiāliem neizriet, ka /pers. B/ būtu rīkojusies pretēji sūdzības iesniedzēja gribai pārsūdzēt pašvaldības pieņemto lēmumu.

[9] Papildus jāatzīmē, ka Senāts nevērtē sūdzības iesniedzēja 2020.gada 28.februāra iesniegumā (nosaukts kā pieteikums Nr. 28/02/2020) paustos argumentus, kas pēc jēgas ir blakus sūdzības papildinājumi, jo tie ir iesniegti pēc Administratīvā procesa likuma 316.panta pirmajā daļā noteiktā termiņa blakus sūdzības iesniegšanai. Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 316.panta otro daļu blakus sūdzību, kas iesniegta pēc termiņa izbeigšanas, atsakās pieņemt un atdod atpakaļ iesniedzējam. Ievērojot minēto, ir pamats atteikties pieņemt blakus sūdzības papildinājumus.

[10] Rezumējot iepriekš teikto, Senāts atzīst, ka Administratīvās rajona tiesas tiesneša lēmums ir atstājams negrozīts, bet /pers. A/ blakus sūdzība ir noraidāma kā nepamatota.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 338.panta astoto daļu, 119.panta ceturtās daļas 2.punktu, 28.panta pirmo daļu, 316.panta otro daļu, 323.panta pirmās daļas 1.punktu un 324.panta pirmo daļu, Senāts

nolēma:

atteikties pieņemt /pers. B/ iesniegto blakus sūdzību;

nepieņemt /pers. A/ pieteikto noraidījumu visam tiesas sastāvam;

noraidīt /pers. A/ un /pers. B/ lūgumu par trešās personas – /pers. B/ – pieaicināšanu (pielaišanu) administratīvajā lietā Nr. A420121920;

atteikties pieņemt blakus sūdzības papildinājumus;

atstāt negrozītu Administratīvās rajona tiesas tiesneša 2020.gada 9.janvāra lēmumu daļā, ar kuru nolemts atteikt pieņemt /pers. A/ pieteikumu daļā par Kuldīgas novada domes 2019.gada 28.novembra lēmuma (sēdes protokols Nr. 14, 85.punkts) atcelšanu, tā izdošanas procesā pieļautu procesuālu pārkāpumu konstatēšanu un ar to saistītā nemantiskā kaitējuma atlīdzināšanu, bet /pers. A/ blakus sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

A. Guļāns Dz. Amerika R. Vīduša